

## جنس دستوری در گویش سمنانی و بهینگی

زینب محمدابراهیمی

استادیار دانشگاه شهید بهشتی تهران

بلقیس روشن

استادیار دانشگاه پیام نور تهران

فرشته سراج\*

دانش‌آموخته کارشناسی ارشد

### چکیده

گویش سمنانی از اعضای زبان‌های شاخه غربی ایرانی و از جمله خصوصیات آن، وجود جنس دستوری دوگانه مذکر و مؤنث در سطح واژگان است. همچنین جنس دستوری برای حروف تعریف نامعین، ضمائر شخصی و اشاره سوم شخص مفرد نیز در آن مشهود است. در این مقاله به توصیف جنس دستوری و حوزه عملکرد آن پرداخته و بر اساس نظریه بهینگی، معیارهای موجود برای اعطای جنس در بین گویشوران سمنانی، تجزیه و تحلیل شده است. بر اساس نتیجه حاصل‌شده، موازین معنایی و ساختوازی، از جمله معیارهای جنس‌دهی در این گویش است. همچنین اسامی دارای جنس طبیعی، از نظر معنایی و اسامی که دارای جنس طبیعی نیستند، از نظر ساختوازی نشان‌دار می‌شوند. در واقع محدودیت‌های معنایی، آوایی و صرفی در رقابت با یکدیگر، برون‌دادی را گزینش می‌کنند که دارای جنس دستوری مذکر یا مؤنث است.

### کلیدواژه‌ها

گویش سمنانی، جنس دستوری، نشاننداری معنایی، نشاننداری ساختوازی، نظریه بهینگی.

---

\* fr.seraj@gmail.com